

Avtorici Larisa Fialkova in Maria Yelenevskaya z Univerze v Haifi – v knjigi, ki je rezultat njunih večletnih raziskav, – predstavljata življenje in usode ruskih izseljencev, priseljenih v Izrael okoli leta 1990, v času razpada Sovjetske zveze, ko je prišlo v njihovi domovini do velikih sprememb. Danes predstavljajo priseljenci iz bivše Sovjetske zveze kar eno šestino prebivalstva v Izraelu in ker so tako številčno zastopani, so tudi pomembno vplivali na kulturno podobo Izraela.

Avtorici sta svoje razisakve osnovali na intervjujih s posamezniki ali manjšimi skupinami in pri tem zbrali kar 143 informatorjev, s katerimi sta se pogovarjali ob različnih priložnostih in v različnih okoljih. Ker je knjiga osnovana na osebnih pripovedih, se skozi besede sovjetskih priseljencev in njihove življenjske zgodbe pred nami odvija težko življenje v domovini, selitev in prilagajanje na nove razmere v popolnoma drugem svetu, kakor tudi življenje po vključitvi v novo okolje.

Sami priseljeni iz bivše Sovjetske zveze sta se lažje vživeli v življenje raziskovane skupine. Svoje sogovornike sta intervjuvali, nato pa z ustrežno metodologijo analizirali njihove odgovore ter pri tem prepoznavali poleg življenjskih izkušenj tudi njihove teorije o jeziku, o Sovjetski zvezi, o Izraelu, o mentalitetah različnih ljudstev, o ksenofobiji in številnih drugih vprašanjih. V odgovorih sta tudi odkrivali, kaj jim pomenita matična in kaj nova domovina, ter simboliko kulturne krajine, ki pri tem nastaja. Vprašanja so vsebovala sedem osnovnih tem, in sicer: 1. razlog za imigracijo, 2. prvi vtisi o Izraelu, 3. kontakti z veterani Izraelci ali Arabci, 4. delo in študijske izkušnje v Izraelu, 5. aktivnosti v prostem času pred in po imigraciji, 6. navade (habitus) in šege pred in po imigraciji, 7. jezikovne prilagoditve in spremembe v uporabi jezika.

Ugotovili sta, da izseljenci kmalu po prihodu v drugo domovino razvijajo večslojno identiteto, kajti domače in gostiteljčine interakcije se stopnjujejo in puščajo v njihovem življenju intenzivne sledi. Globoke spremembe, s katerimi so se morali soočiti, bralec prepozna skozi besede, misli, spomine in čustva, saj odsevajo v opisih njihovih življenjskih izkušenj. Skozi pripovedi prepoznavamo njihovo družbeno aktivnost in pogled na svet.

Na osebno pripoved avtorici gledata kot na multižanrski diskurz, vendar sta pou-darek prenesli z generalnega na individualno. Ker so Sovjeti precej drugačni od prišlekov iz drugih držav, izkazujejo tudi nekoliko drugačne vzorce adaptacije in akulturacije kot drugi priseljenci. Tam, kjer se naselijo, se srečujejo sicer s podobnimi socialnimi problemi kot drugi priseljenci, vendar jih večkrat rešujejo na drugačne načine. Tudi odklonilen odnos nove družbene sredine pogosto čutijo na lastni koži, saj se ta kaže že skozi vzdevke, s katerimi jih zaničljivo žalijo. Tako so psebej na ruske priseljence aplicirani izrazi, kot alkoholiki, prenašalci AIDS-a, mafiozi, prostitutke, bolševiki ipd.

V knjigi sta avtorici podrobneje raziskali problematiko, ki obsega imigracijo in evolucijo identitete; podobo drugega v osebnih pripovedih; simbolične dimenzije časa in prostora; srečna naključja, usode in čudeže v življenju imigrantov; jezik in identiteto ter novo življenje sovjetske folklorne v Izraelu. Med raziskovanjem si nista zastavljali nekih predhodnih teoretičnih izhodišč in hipotez, kajti – kot je ugotovil že Robert Atkinson (1998) – predhodne teoretične predpostavke lahko škodujejo kvaliteti raziskave generalno.

Avtorici sta med drugim ugotovili, da se stiki z informatorji najlažje razvijejo ob posebnih priveditvah, kot so srečanja, praznovanja, poroke ipd. Poleg tega se ljudje danes radi razpišejo tudi prek interenetnih forumov ali drugih medijev. Tovrstni mediji namreč vzpodbujajo izmenjave osebnih pripovedi, kar omogoča tudi psihično sproščanje piscev. Tudi pogovor z ljudmi lahko pomaga sprostiti težke izkušnje iz preteklosti, tako se je raziskovalkama dogajalo, da so nekateri informatorji po pogovoru z njima izrazili hvaležnost, da so lahko 'razčistili' z izkušnjami in dogodki iz težkih obdobij v svojem življenju.

Zgodbe, ki so bile zbrane, so bodisi enkratna izpoved, bodisi delček pripovedovalčevega 'stalnega repertoarja'. Nekatere pripovedi vključujejo tudi performativne elemente, čeprav so bile pripovedovane pogosto le enemu poslušalcu. Pripovedi namreč delujejo kot oblika posredovanja med posameznikom in družbo in se lahko spremenijo iz osebne v širše družbeno pričevanje, ko jih začnejo reproducirati tudi drugi pripovedovalci. Za pripovedi je značilna fluidnost žanrov in tudi avtorici ugotavljata, da imigrantske osebne pripovedi včasih kažejo podobnosti s tradicionalnimi pripovedmi, kot so pravljice, legende, zgodovinske povedke ipd. Zanimivo je, da pripovedovalci isto pripoved pogosto preoblikujejo in jo pozneje povedo drugače, kar je rezultat postopne prilagoditve posameznika novemu okolju.

Raziskava je bila osnovana na intervjuju in razumevanju kulture v vseh svojih kompleksnih oblikah, pritegnjen je bil tudi študij komunikacij. Zaradi tega so se koncepti in modeli, ki so jih razvili komunikacijski teoretiki, kot sta bila že Roman Jakobson (1960) in semiotik Jurij Lotman (1977), prenesli v etnografske raziskave. Uporabljena je bila predvsem kvalitativna metoda, intervjuje pa sta avtorici klasificirali kot strukturirane, semistrukturirane in nestrukturirane.

Študija je interdisciplinarna in se uvršča med etnologijo in diasporne študije. Avtorici že uvodoma povesta, da sta metodološko posegali tako po etnoloških in antropoloških metodah, kot tudi po lingvističnih, socio-psiholoških, socioloških, političnih in geografskih metodologijah. Podrobneje sta se ukvarjali tudi z vprašanji etike pri tovrstnih raziskavah, temelječih na osebnih izpovedih intervjuvancev, in prišli do zaključka, da morajo biti informatorji zaščiteni in imeti možnost ostati popolnoma anonimni.

Knjiga je metodološko inovativna zaradi svoje interdisciplinarnosti, istočasno pa odraža veliko senzibilnost in razumevanje avtoric pri zaznavanju in interpretaciji različnih občutkov in življenjskih izkušenj ljudi, ki bi ostali sicer skriti v podtonih in med vrsticami povedanega.

Monika Kropelj